

Ella

Hjemhavn : Aarøsund
Kaldesignal : OWFY
Byggeår : 1913
Værft : Tvedestrand, Norge
Type : Jagt

Motor : 1 cyl. totakts Avance motor på 45 HK, fra J.V.Svenssons Motorfabrik, Stockholm.
1 cyl. totakts motor på 47 HK, fra A/S Tuxham, København.

Brt.: 30,42   Nrt.: 19,0   Tdw.:

Lg.: 14,89 m   Br.: 5,78 m   Dbg.: 2,04 m

1925, feb. : Indført fra Norge under navnet **ELLE**.

1925, 23. feb. : Købt af sætteskipper Theodor M. Christensen, Aalborg. Skiftet navn til **THYRA** af Aalborg. Kaldesignal NFWG.

1926, 13. jan. : Solgt til sætteskipper Johannes M. Madsen, Thisted. Beholdt samme navn og hjemsted.

1926, 5. marts : Flg. fra Søulykkesstatistikken :

M/Jt. **THYRA** af Aalborg, 27 brt., bygget 1913 af eg og fyr.

På rejse fra Aalborg til Jegindø med kunstgødning, mel og foderstoffer.

Grundstødt d. 5/3 1926 i Limfjorden.

Søforklaring i Løgstør d. 18/3 1926.

Da **THYRA** befandt sig 2,5 sm fra ballonen ved Løgstør Rende, gik motoren i stå, hvorfor kursen ændres fra SV til SSØ for at komme i læ af Livø. Kl. 1000 tog skibet grunden og blev stående på Livøtap. Skibet blev d. 24/4 bragt flot og indslæbt til Thisted.

Anm.: Det viste sig, at kosten på Livøtap ikke var på plads på grund af isforholdene.

1931, 18. marts : Flg. fra Søulykkesstatistikken :

M/Jt. **THYRA** af Aalborg, 30 brt., bygget 1913 af eg.

På rejse fra Nørresundby til Thisted med superfosfat.

Sprunget læk og sunket d. 18/3 1931 i Limfjorden.

Søforklaring og søforhør i Thisted d. 24/3 1931.

Kl. ca. 1400, medens **THYRA** var under bugsering af statsisbryderen ”Stærkodder” gennem isen ved Feggesund, sprang skibet pludselig læk og sank i løbet af et øjeblik. De ombordværende personer – 2 mand og en kvinde – sprang i vandet og blev bjærget af en båd, som straks sattes i vandet fra ”Stærkodder”.

Anm.: Søretten har intet udtalt om årsagen til lækagen. Ministeriet må efter det i sagen oplyste antage, at skibet er blevet læk ved at tørne imod en isflage.

1931, 27. maj : **THYRA** skiftet navn til **ELLA** af Aalborg. Ejer stadig Johannes M. Madsen, Aalborg.

Flg. Fortælles: Skipper Johs. Madsen døde i Thisted. Efter at have solgt skibet, flyttede han til Thisted, hvor han arbejdede på værftet. Han var udlært tømrer. Fru Madsen var fra Jegindø. Da de blev gift sejlede hun med skibet. De havde en skibshund der hed ”Buster”.

1942, 17. nov. : Solgt til kystskipper Ole C. Petersen, Aarø Sund. Beholdt samme navn **ELLA**. Hjemsted Aarø Sund.

Flg. observeret: I Svend Becks søfartsbog mønstrede han ombord i **ELLA** af Aalborg d. 12. nov 1942 i Thisted. Skibsførerens navn er O.C. Petersen.

ELLA blev købt af Ole C. Petersen for at fragte gods og passagerer fra Aarø Sund til Assens efter at færgen minesprang i oktober 1942. Se avisudklip længere nede.

1943, 19. marts : Forandret fra jagt til galease.

1945, 9. aug : Flg. fra søulykkestatistikken:

M/S Ellen af Svendborg, 16 brt., bygget 1886 af eg. På rejse fra Egersund til Aarø Sund med mursten. Kollideret d. 9/8 1945 i Aarø Sund.

Kl. ca. 0930, da "Ellen" under frisk S-lig brise i klart vejr med vestgående strøm med langsom fart nærmede sig indløbet til Aarøsund Havn, så et skib, der senere viste sig at være M/Gl. "ELLA" af Aarøsund, ligge forløbet ved kajen i havneindløbet. "Ellen"s motor blev straks kastet fuld kraft bak, men vind og strøm førte skibet ind mod "ELLA"s bobb der blev noget beskadiget af "Ellen"s spryd.

Søforklaring i Svendborg d. 18/8 1945.

1945, okt. : Flg. fra avisen :

Med mælkebåden fra Aarøsund ad den gamle rute til Assens.

Motorfærgen "Sønderjylland" begynder at sejle i morgen, men kun i halvanden måned i denne omgang.

Det gode skib "ELLA" af Aarøsund med skipper Ole Chr. Petersen som fører hugger sig gennem Lillebælts oprørte bølger. Lasten er 120 varme mælkespande og 6-7 kolde passagerer. Sammen med Mommarmarkfærgen er "ELLA" ene om at opretholde den søværts forbindelse mellem det slesvigste og det, man tidligere kaldte det kongeriske.

Det er nu adskillige år siden, at Frederik III oprettede en post rute fra København over Storebælt, Assens – Aarøsund – Haderslev til Hamburg. Vind og vejr sinkede dengang hyppigt smækkerne lige så meget som nedkastningen af miner og sabotage på jernbanerne gjorde det under denne krig, og det hændte, at et brev i hin Frederiks dage var lige så længe om at komme fra hovedstaden til Haderslev, som det af og til har været tilfældet i 1943 og 1944.

Ingen vil under dækket.

Vi har passeret Aarø på den ene og Linderum på den anden side og ligger nu, efter at være nået en lille sømil forbi Båge Fyr, på langs af bølgerne, der her rigtig kan rulle sig op fra sydsydvest. "ELLA" gynger voldsomt, medens det klukker stærkt i mælkespandene, og skipperen stadig søger at holde sin pibe parallelt med kompasskiven. Nogle af passagererne holder trods den sure lugt fra lasten af spildt mælk stand i styrehuset, andre kryber i læ af det og hytter sig ved hjælp af en pressening. Ingen vil ned i den lille kahyt under dækket. Sæt nu der sprang en magnetisk mine.

Men skipper Petersen, der har ført sit træskib ad færgens gamle sejlroute de hundrede af gange disse år, tænker ikke på miner mere, selvom der vel nok endnu ligger nogle stykker et sted dernede. Han holder støt kursen, og efterhånden vokser Assens derinde på den fynske kyst større og større. Byens vartegn, det karakteristiske kirketårn og sukkerfabrikkens høje skorsten, har vi kunnet se, lige siden vi rundede Aarøs nordpynt. Efter halvanden times sejlads løber vi ind i Assens havn.

Skipper Ole Petersen har et Øjeblik betroet Rattet til en Medhjælper og ses her nydende Udsigten over Bæltet. Dækket er fyldt af Mælkejunger.

En rute af gammel dato.

Der har fra gammel tid været livlig forbindelse mellem vestfyn og det stykke Sønderjylland, der ligger overfor. Det var ikke blot, dengang postsmakken sejlede. Også under fremmedherredømmet, da den faste skibsforbindelse var afbrudt, besøgte sønderjyderne af og til Assens, som var målet for mange dampskibsture. Assens har det kønneste anlæg i nogen by i Danmark, og der er mange smukke gamle bygninger, store købmandsgårde f.eks. for ikke at nævne huset, hvor byens berømte søn, søhelten Peder Willemoes blev født. Og så er der hele den smilende omegn. Men under denne såvel som under sidste krig var forbindelsen ved helt at blive afbrudt. Færgen "Sønderjylland" fik en så sparsom olietildeling, at den kun kunne opretholde sejladsen i sukkerroekampagnens få måneder, og havde det ikke været for skipper Petersen, som hver sommer sejlede lillebælt tyndt med mælk fra Øsby og andre mejerier til Sønderby fabrikker ved Assens, ville lillebælt efterhånden i de flestes bevidsthed have stået som et omtrent lige så skarpt skel som Øresund i krigens år. Trods minefaren, som virkelig var til stede – det viser adskillige havarier i dette farvand i krigens år – tog mange denne hurtige vej over bæltet i stedet for at skulle helt rundt om broen, og i sommer har der været rigtig gang i den.

Normal drift til foråret.

Det havde været ønskeligt, om "Sønderjylland" ville fortsætte sejladsen også ud over roekampagnen, der varer halvanden måneds tid. A/S Lillebæltsoverfartens formand er borgmester Kjærgaard, der på vort spørgsmål svarede, at man bestemt håber at kunne genoptage normal drift til foråret. Færgefarten betyder meget for Assens, og man er her mindst lige så ivrige efter at få ruten i gang, som man er på den anden side af bæltet.

Men i morgen starter "Sønderjylland" som nævnt roetransporten fra Sønderjylland til Fyn. Færgen følger dog ikke den gamle sejlroute, men går syd om Aarø. "ELLA" vedbliver endnu en tid at sejle med mælk, og dette skib går lige over bæltet, men der er jo kun den ene tur i hver retning. Færgen sejler op til seks gange, også efter mørkets frembrud sejles der, medens fyrene på Bågø, Aarø og i Aarøsund viser vej.

1949, 12. jan. : Solgt til J. Mathiesen, Egersund. Beholdt samme navn. Hjemhørende i Egersund.

1949, 26. okt : Flg. fra søulykkesstatistikken: **M/GI. ELLA** af Egersund, 30 brt., bygget 1913 af eg. På rejse fra Fakse Ladeplads til Haderslev med foderkalk.

Grundstødt og forlist d. 26/10 1949 ved Fyns Vestkyst.

Ved middagstid, da **ELLA** under en SV-lig storm lå underdrejet i Lillebælt, arbejdede skibet så hårdt i søen, at nådderne åbnede sig, og skibet blev læk. Pumpen blev bemanded og det forsøgtes at vende skibet, så det fik vind og sø agterind. Herved sloges alle skanseklædningsbrædder ud. Da **ELLA** nærmede sig kysten ud for Agernæs, blev begge ankre stukket i bund, og motoren blev sat på langsomt frem for at støtte ankrene. Vandstanden i skibet steg stadig, og nødsignaler blev afgivet. Kl. ca. 1300 sprængtes stb.s ankerkæde og **ELLA** drev mod land. Der kunne ikke stikkes mere på bb.s ankerkæde, da denne var kommet i bekneb på tromlen, og motoren kunne ikke holde skibet oppe

mod vinden, da koblingen gled på grund af det indstrømmende vand. Kort efter grundstødte **ELLA** ca. 500 meter nord for Agernæs Mole og forliste. De ombordværende, føreren og hans hustru, reddede sig i land i skibets jolle.
Søforklaring i Gråsten d. 12/11 1949.

Erindringer om nogle ungdomsår som sømand

Af Verner Bruhn, Esbjerg

Nedskrevet september-oktober 2005 på opfordring af og til Margit Christoffersen, Årø Sund
Lokalhistoriske Forening.

I foråret 1945 kom jeg efter realeksamen på Lauritzens Søfartsskole i Kogtved. Det var i besættelsens sidste måneder, og skolen blev beslaglagt af tyskerne, så vi opholdt os ”i eksil” nogle uger på Thurø. Efter befrielsen flyttede vi tilbage i midten af juli. Jeg har skrevet om en episode fra maj 1945 i en kronik med titlen ”Den vade dreng” i Fyens Stiftstidende 27. juli 2005.

Min første hyre

I august 1945 fik jeg min første hyre på m/s Lisel af Gråsten. Skibet var et af de ”store” småskibe på 220 tons med en besætning på fire mand. Den ejedes af to personer fra Gråsten, kaptajn Riggelsen som boede i byen og kaptajn Andresen, som var kaptajn om bord. Ikke skipper – han ville kaldes kaptajn. Styrmanden hed Jørgen Olsen og var fra Egernsund, desuden en letmatros og så mig, der som jungmand også skulle være kok.

Jeg var forhyret med Lisel til kort før jul, og det var ikke en periode, jeg var særlig glad for. Det var mit første møde med søen, og jeg kom med al min teoretiske viden fra søfartsskolen, og den synes jeg ikke jeg havde megen brug for. Det meste af min tid gik med at lave mad og banke rust – og så stå til rors når vi var i søen. På en af de første ture stod vi op gennem Storebælt i en brandstorm, og der oplevede jeg min første søsyge. Det forekom mig at hele Storebælt væltede ind over mig, mens jeg klamrede mig fast til rælingen og kastede op i et væk. Det varede flere timer, og til min store forbavselse overlevede jeg. Den eneste der kommenterede min søsyge var styrmanden der bagefter sagde, at nu ”kunne de måske få lidt gavn af mig”. Og han havde ret, for jeg har aldrig været søsyg siden, og jeg nyder stadig at kunne sejle uden at have det mindste besvær. Men barsk var det.

Der var et mærkeligt arbejdsklima om bord, tilrettelagt i alle detaljer: til søs passede vi vore vagter i styrehuset, i havn hjalp vi med losning og lastning, og da Lisel var et jernskib blev der banket rust, plettet med mønje og senere malet, hver gang der var en ledig stund. Kaptajn Andresen overvågede nøje at arbejdstiden blev udfyldt til sidste minut. Ud over alt det praktiske skulle jeg så lave mad til os alle – tre gange dagligt – og kaptajn og styrmand skulle have formiddags- og eftermiddagskaffe serveret i kaptajnens kahyt eller på broen, mens letmatrosen fik kaffe i kabyssen hos mig. To gange om ugen, bl.a. hver søndag, skulle der serveres spejlæg til frokost. Det med spejlæggen havde jeg, for enten løb de ud for mig, og så skældte styrmanden ud, og hvis jeg satte dem ned i kabytten for tidligt, skældte Andresen ud fordi de var blevet kolde. Jeg var i øvrigt ikke særlig god til at lave mad, slet ikke brun sovs, og jeg synes det var besværligt at de to ”officerer” skulle have maden serveret og letmatrosen skulle spise i kabyssen, hvor der ikke rigtig var plads, når jeg også havde pande og gryder i gang. Det var jo stadig i rationeringens tid, og kaptajnen fik vores rationeringsmærker, og han bestilte selv varer hos skibshandleren når vi var i havn. Han bestilte dem, han hentede dem ikke, så de blev bragt med bud, og så stod kaptajnen og kontrollerede alle

varer, mens jeg lagde dem på plads. Han kom også flere gange om ugen og kontrollerede f.eks. hvor meget kaffe der var tilbage i dåsen, og jeg måtte f.eks. ikke skære en skive franskbrød uden for spisetiderne. Den mad jeg lavede var ret ensformig – mest farsretter som bøf med løg og frikadeller altid med kartofler og brun sovs, stegt flæsk med persillesovs som altid blev for tyk og klumpet for mig. Om morgenen lavede jeg havregrød eller øllebrød, og så fik vi sigtebrød med marmelade, til frokost var der rugbrød med pålæg som kaptajnen afleverede til mig et par gange om ugen: leverpostej, spegepølse eller smørepølse. Vi havde en stor krukke marmelade som blev tykkere og tykkere, efterhånden som dagene gik. Der skulle et par skefulde over i en skål til de to i kahytten, og bagefter skulle resten hældes i krukken igen. Letmatrosen og jeg tog direkte af krukken. Det hele gav en masse opvask – gryder og pander, skåle og tallerkener, kopper og bestik. Når den var til side, skulle bordet skures – det var både kaptajn og styrmand strikse med, så jeg skurede løs det bedste jeg havde lært.

Kaptajn Andresen var ret hidsig af sig, og styrmanden meget hidsig. De skændtes næsten altid, højt så det kunne høres. Det var vist bare en vane, for de havde sejlet sammen i flere år og spiste som sagt sammen i kaptajnens kahyt tre gange om dagen. Men styrmanden var altså hidsig, og han skældte ud over alt muligt, men han faldt hurtigt ned igen, og på en måde var han mere venlig end kaptajnen. Til gengæld drak han meget – så snart han havde frivagt drak han 3-4 øl, og i havn var han fuld næsten hver aften, men han passede altid sit arbejde. Jeg har tit undret mig over at en mand kunne drikke så meget.

Kaptajnen var bare uvenlig, kritiserede næsten alt, og jeg tror ikke jeg har set ham smile en eneste gang i de måneder jeg var på Lisel. Han var også mistænksom – kontrollerede som sagt madvarerne i køkkenet, og holdt øje med at letmatrosen og jeg arbejdede og ikke sløse med tiden. Fri var noget der hørte søndag til, hvis vi da ikke var i søen, for så skulle vi passe vagterne, hver på fire timer eller otte glas som det hed. Når vi sejlede havde kaptajnen og letmatrosen den ene vagt, og styrmanden og jeg den anden. Jeg var glad for at det var styrmanden jeg havde vagt sammen med, for bortset fra at han ustandselig kritiserede min styring, sad han og nynnede eller sang sentimentale sømandsviser. Når jeg ikke havde vagt, hjalp jeg som sagt letmatrosen med at vaske dæk, skrabe gammel maling af og male nyt. Kaptajnen havde en slags rengøringsdille, og Lisel var i hvert fald et velholdt skib.

Letmatrosen var der kun en fem-seks uger – så kom han op at skændes med kaptajnen, der som sædvanlig kritiserede et eller andet. De bandede og svor og råbte ad hinanden, og det endte selvfølgelig med at letmatrosen blev fyret. I stedet fik vi en ny, som var meget stilfærdig og bare gjorde, hvad der blev sagt. Han var bøsse, hvad han ikke lagde skjul på, og da vi boede sammen i forskibets lukaf, var jeg altid lidt usikker på ham. Han gjorde dog aldrig noget forsøg på at komme i nærkontakt med mig og rørte mig aldrig, men det generede mig alligevel.

Jeg havde faktisk aldrig fri når vi var til søs; det havde jeg kun når vi lå over i havn – om aftenen når maden var serveret og opvasken til side. En gang lå vi i Oskarshamn i tre døgn på grund af en maskinskade, og da jeg som sagt ikke brød mig om at sidde i lukafet med letmatrosen, gik jeg i biografen tre aftener i træk og så den samme film – den var oven i købet dansk med Ib Schønberg. Styrmanden spurgte ”hvad fanden jeg rendte efter hver aften”, og kaptajnen mumlede et eller andet om at spille sin tid i biografen, men jeg syntes ikke jeg kunne fortælle, at det egentlig var letmatrosens skyld. Det var det jo egentlig heller ikke, for han gjorde mig som sagt ingenting. Jeg skrev heller aldrig til mine forældre om hverken ham eller kaptajnen. Jeg tror nok jeg var lidt bange for at de skulle tro jeg ikke kunne klare mig eller var for barnlig. Jeg holdt det i hvert fald for mig selv.

Det med ikke at spille tiden gjaldt også med fragterne. At ligge i havn betragtede kaptajnen som spild af penge – det gjaldt om at få losset og så af sted efter en ny last. Vi sejlede nat eller dag, hverdag eller søndag – det var lige meget. Når vi kom i havn, skulle der losses, og så snart losningen var færdig sejlede vi igen – eller lastede hvis der var last i samme havn.

Det var letmatrosens arbejde at stå ved spillet og hjælpe med at losse, kun når der var sække der blev losset på slisk eller den slags hjalp jeg til. Styrmanden hjalp ikke, han var altid i maskinrummet og pudsede og smurte og ordnede ting der. Jeg passede mit køkken og gjorde rent i styrehus og kaptajnens kahyt, og Andresen selv stod og så kritisk på havnearbejdernes arbejde. Ellers tilbragte han tiden hos skibsmægleren og ordnede det papirarbejde der hørte sig til.

Når der var lastet, startede styrmanden maskinen, og letmatrosen og jeg lagde luger på inden vi overhovedet var ude af havnen. Det var tunge træluger, meget tunge, og jeg ved ikke hvor mange gange jeg har klemt mine fingre ved det arbejde. Bagefter blev der lagt presenninger over, og til sidst skalkede vi lugerne med solide trækiler. Så snart vi var uden for havnen, blev storsejlet sat – og det var virkelig stort og tungt. Letmatrosen og jeg hev det op, og vi pakkede det, så snart det var taget ned. Jeg syntes det var umådelig tungt arbejde. Forsejl blev ikke brugt ret tit, nærmest kun for at stabilisere kursen.

Lisel sejlede med alt muligt gods fra havn til havn. Vi sejlede med korn, masser af ture fra Kalundborg hvor vi hentede kunstgødning, og lige så tit cement fra Portlandfabrikken i Ålborg. Jeg tror Kalundborg og Ålborg var de hyppigste haven vi var i, men ellers husker jeg ture til Odense, Nakskov, Horsens, Rønne og Kalkbrænderihavnen i København. Vi sejlede også på Sverige og Finland og havde en enkelt rejse til Polen. Min første udenlandstur gik til Finland, hvor vi hentede kalk. Det svinede hele skibet til, og vi tilbragte timer med at gøre rent bagefter. I Sverige hentede vi træ, og så var ikke bare lastrummet fyldt, men også dækket blev brugt. Kaptajnen og styrmanden boede agter, og letmatrosen og jeg forude, så når vi havde dækslast, måtte vi kravle hen over tømmeret for at komme til kabys og styrehus. Det mest barske jeg husker fra den tid var en tur hjem fra Gävle med en kæmpe dækslast af træ. Det faldt ind med islag, så jeg kravlede på knæ oven på det isglatte træ med en arm om bommen for ikke at glide ud i vandet. Det var helt uforsvarligt, men sådan var det vist dengang, og jeg var i hvert fald hunderød. Jeg tror heller aldrig jeg har frosset så meget som på den tur hjem fra Gävle.

Da det blev jul mønstrede jeg af efter endnu en tur til Finland, denne gang til Kotka. Da vi kom hjem, gjorde kaptajn Andresen min hyre op, skrev i Søfartsbogen og sagde farvel. Ikke et venligt ord, ikke glædelig jul. Det var bare det.

Søfartsskole og Michael

Jeg holdt jul hjemme og straks efter nytår og til udgangen af marts 1946 var jeg på vinterskole på Lauritzens Søfartsskole igen. Jeg nævner det, fordi det var der jeg mødte Michael, og han og jeg sluttede et varmt venskab der kom til at betyde meget for mig de følgende mange år. Vi ”fandt” omgående hinanden, var sammen ustandselig på skolen, og som sagt bagefter når vi kunne mødes, og det blev ret ofte. Da jeg efter vinterskolen fik hyre på ”Ella”, fik Michael nemlig hyre på ”Anne Marie” af Årø (jeg husker ikke skipperens navn), og det betød at Michael og jeg kunne mødes, hvis han lå ved Årø og Ella i Årøsund. Han har tit roet til Årøsund eller jeg til Årø en aftenstund, men i øvrigt sejlede Anne Marie og Ella på næsten de samme havne, så vi sås også andre steder. Endnu så mange år efter husker jeg en aften i Grenå ved 10-11-tiden, hvor jeg egentlig var på vej i seng, at en skude kom ind, og jeg kunne straks kende ”Anne Marie”. Grenå Havn er en dum, lang havn, vi lå ved sydkajen og ”Anne Marie” lagde til ved nordkajen, så der var langt at gå rundt om. Men jeg begyndte turen rundt i håb om at Michael ikke var gået til køjs. Præcis Halvvejs mødte jeg ham, der straks havde set at vi lå der, og nu var han på vej over til mig. Så gik vi tilbage til Ella, lavede kakao på min gamle kakkellovn og snakkede sammen den halve nat.

Både Michael og jeg fik bøger fra noget der hed Søfartens Bibliotek, hvor man kunne bestille bøger som blev afleveret hos en skibsmægler, og så kunne de afleveres hos en anden skibsmægler. Det var vældig smart. Vi var begge optaget af litteratur og læste masser af bøger, og specielt var Nis Petersen vores fælles yndlingsforfatter, og vi kunne næsten alle hans digte udenad. Jeg fik et bind af Nis Petersens digte af Michael til jul 1947, og foran har han skrevet en af NPs aforismer, og den bog har livet igennem været et klenodie for mig. Det lyder vist mærkeligt at vi også skrev til hinanden når vi sås så tit, men det gjorde vi. Når vi kom i havn, havde skibsmægleren gerne et eller to breve til mig fra Michael, selv om vi måske havde været sammen ugen før. Jeg husker tydeligt at Ole rystede på hovedet og engang sagde noget om det ”mærkelige ” i at skrive til hinanden når vi alligevel mødtes. Vi skrev faktisk aldrig om vores arbejde – vi skrev om livets problemer sådan som unge på 18-19 år tumler med den slags, vi citerede Nis Petersen og skrev lange breve om, hvad det eller det digt betød. Én gang om året lå ”Ella” i Assens på Skibsværftet for at få bunden rensset og smurt. Det varede et par dage, og Ole tog selvfølgelig hjem om aftenen med færgen. Det ene år lå ”Anne Marie” ved Årø og Michael kom så til Assens med færgen, og vi havde det herligt et par aftener. Et af de rige minder er også den weekend, hvor ”Anne Marie” og ”Ella” begge lå over i Ørbyhage, hvor vi skulle laste formsand, og begge skippere tog hjem. Michael og jeg havde hele weekenden for os selv. Vi delte den ind, så den ene skulle lave middagsmad, den anden frokost osv. og vi aftale nøje, hvilke digte af Nis Petersen vi skulle gennemgå for hinanden. Egentlig kunne man vel tro at sådan et par unge fyre ville snakke sex og drikke bajere, men ingen af os drak andet end en enkelt øl af og til, og ingen af os havde kærester. Måske var vi ikke helt almindelige, men vi var bare bidt af litteratur – og filosofi. Vi læste bl.a. ”Logisk filosofi”, en bog af en professor Jørgen Jørgensen fra Kbh.s Universitet som dengang var ret kendt. Vi sad der og tyggede os igennem filosofisk lærdom og forsøgte at forstå det. Jeg har endnu et brev fra Michael fra 1949, hvor jeg var begyndt på seminariet i Haderslev og han var med en af Lauritzens Reeferbåde i Sydamerika. Og selv der – midt i oplevelser fra Sydamerika – citerer han Jørgen Jørgensen.

Det var et uendeligt smukt venskab, og selv om det egentlig ikke kommer søfart, ”Ella” og Årø Sund ved, nævner jeg det, fordi det var en del af mit liv i de år. Da jeg gik i land for at læse til lærer, fortsatte Michael på navigationsskolen og blev senere styrmand og kaptajn i rederiet Lauritzen. Vi skrev stadig til hinanden – jeg fra seminariet i Haderslev, han fra Sydamerika og Sydpolen eller andre steder. Jeg tror nok han på en eller anden måde syntes jeg havde svigtet søen, men det skrev han nu aldrig direkte.

Men tilbage til ”Ella” og Årø Sund.

”Ella” af Årø Sund

Da jeg steg af rutebilen i Årø Sund, og første gang gik ned til ”Ella”, havde jeg ikke store forhåbninger. Et gammelt træskib der så lidt forsømt ud, en lidt ældre herre med en endnu ældre kasket og et par andre der stod og stirrede på mig for at se, hvem jeg nu var. Bagefter var jeg godt klar over, at alle på havnen naturligvis vidste jeg skulle komme. Men jeg kom om bord, fik pakket min køjesæk ud og fulgtes så med Ole op til ”huset” for at spise frokost for første gang. Vi skulle af sted om eftermiddagen. Da vi kom ind i køkkenet, sagde Ole til Guste (Ida Augusta): ”Det er så min nye styrmand”. Det gav et helt gib i mig, og jeg var egentlig ikke klar over om han lavede grin med mig, men jeg opdagede at det kaldte han mig altid over for andre – selv om jeg bare var ungmand og senere letmatros.

Det var en kolossal forandring at komme til Ole på ”Ella” – der var intet der lignede forholdene på Lisel: ”Ella” var et træskib, og jeg kom aldrig til at banke rust mere. På Lisel skulle der ustandselig gøres rent, spules dæk og males, men ”Ella” var ikke særlig velholdt. Jeg var vant til at spule dæk, så snart vi havde losset eller lastet, men da jeg første gang uden videre hev en pøs vand op og

hældte ud over dækket, spurgte Ole helt forbavset hvorfor jeg gjorde det. En af de første dage spurgte jeg ham, om jeg skulle male styrehuset, for jeg syntes det så ud til at trænge til det. Det syntes han slet ikke, og så nøjedes jeg med at vaske det. Jeg tror nok Ole syntes jeg var en underlig snegl med alt det vasken og skuren, men det var jeg jo vant til. Jeg opdagede snart at det var en helt anden sag med Ella. Alt det med at spule dæk, male og reparere tog Ole ikke tungt på, tingene gik lidt på bedste beskub. F.eks. havde Ella et bovspryd, men vi brugte aldrig forsejl. Jeg havde opdaget at der lå et gammelt forsejl i forpeeken og spurgte, om jeg skulle tage det frem. Det syntes Ole ikke, for "det var så besværligt at bruge", så vi sejlede uden. Sprydet var snavset og grimt, og jeg fandt på at skrabe det rent og give det en gang lak. Det syntes Ole også var lidt fjollet, men han var da ærlig nok til at indrømme at det "så pænt ud" da jeg var færdig. Egentlig tror jeg nok at Ella blev lidt renere, mens jeg var der.

Jeg havde et lille lukaf i forstavn med en elendig køje der gik på skrå, så jeg sov hverken på lands eller tværs. Der var en lille slagbænk og en lillebitte klap der kunne slås op og bruges som bord. Der var en gammel kakkelovn som jeg brugte sjældent. Jeg anskaffede mig et lille spritapparat som jeg kunne varme en kedel vand på, og så lavede jeg et krus kakao. Jeg har drukket mange liter kakao på "Ella". På Lisel havde vi elektrisk lys, men det var der ikke i mit lukaf på "Ella". Jeg havde en petroleumslampe til aftenbrug, hvis jeg ikke brugte min lommelygte. På Lisel havde vi også et toilet, heller ikke det fandtes på "Ella". Her pissede vi over rælingen – til læ naturligvis, og ellers måtte vi vente til vi var i havn og bruge toiletterne der. Agter var der styrehus med en nedgang til maskinrummet. Der kom jeg sjældent, for den tog Ole sig af - ofte med en masse pusten og stønnen, for det var en gammel maskine. Der var intet komfur, men en primus, og så var der en nedgang til Oles kahyt, hvor vi spiste. Nedgangen var bag en klap, og når vi sejlede sad Ole på klappen, og jeg stod ved roret. I Oles kahyt var der et skab med tallerkner og krus og et andet med rugbrød og pålæg. Her sov Ole selvfølgelig når vi ikke var hjemme i Årøsund. I forhold til Lisel var det hele småt og alt lidt slidt.

På en måde var der meget der var lidt sløset på Ella. Jeg husker jeg engang skar mig i fingeren og ledte efter noget gazebind. Det fandt jeg ikke, så jeg spurgte om vi ikke havde en nødhjælpkasse om bord. Det fik bare Ole til at mumle lidt som han plejede når der var et eller andet i vejen, men nogle dage efter kom han alligevel med en Falckkasse med bind og plaster. Sådan var der så meget jeg syntes var mærkeligt, og det kan godt være at Ole syntes jeg gik op i småting. Da vi begyndte at sejle på Flensborg spurgte jeg om vi ikke skulle have flag op – jeg havde lært at skibe i udlandet altid skulle føre flag ved indløb i fremmed havn. Det syntes Ole ikke vi behøvede, men han fandt nu alligevel et lidt slidt flag frem. Der var ganske vist ingen flagsnor at sætte flaget med, så det bandt Ole bare fast med et stykke sejlgarn. Vi brugte det vist kun første gang vi kom til Flensborg, så mente Ole vist de kendte os dernede. Da Christian X døde i 1947 lå vi i Dyvig – en lille havn på Als – og jeg spurgte om vi skulle flage på halv i anledningen af kongens død. Oles svar var typisk, at der var der jo ingen der kunne se alligevel. Jeg husker ikke, om vi satte flag eller ikke, men det har vi såmænd nok gjort. For faktisk rettede Ole sig tit efter, hvad jeg sagde. Det lyder måske mærkeligt, men sådan var det tit. Han rystede på hovedet, når jeg tog en spritklud og rensede kompasglasset, for vi sejlede ikke efter kompas, vi kendte jo farvandet, men jeg havde bare i hovedet, at lanterner og kompas altid skulle være rensed.

Egentlig tror jeg Ole syntes søfartsskoler var noget pjat. I hvert fald sagde han engang, at han havde lært hvad han kunne uden at være på skole. På den anden side spurgte han tit om, hvad vi havde lært og hvordan skolen var, og somme tider spurgte han faktisk om et eller andet teoretisk. Jeg tror ikke jeg gjorde mig til med, hvad jeg havde lært, men der var én gang hvor jeg gjorde det – en lille episode engang vi sejlede i Svendborgsund. Jeg stod ved roret og Ole var nede agter, og imod os kom Ærøfærgen for fuld fart, og jeg tror færgen regnede med og var vant til, at mindre både veg til side for den, men jeg holdt bare vores kurs. Så kom Ole farende op og råbte (så vidt som Ole råbte,

for det var aldrig særlig højt) ”Du skal da falde af, mand”. Men jeg sagde bare: ”Det er da ham der har vigepligt”, og i det samme gav færgen sit stød i fløjten, der betød at han skiftede kurs. Så drejede den af for vores lille skude, men Ole satte sig ned og pustede lidt. Der var længe tavshed, og jeg var også lidt usikker på situationen, for det var jo da Ole der var skipper. Så spurgte han omsider, om det stod sådan i søfartsreglerne, og det kunne jeg kun svare ja til og tilføjede, at vi også var under sejl (vi havde storsejl oppe) og motorskibe skulle vige for sejlførende skib. ”Det var alligevel grov”, sagde Ole så – og tilføjede efter endnu en pause: ”Men du kunne jo let være gået indenom”. Det havde han ret i, og bagefter kunne jeg godt se, at det var lidt blærerøvsagtigt og jeg var trods alt lidt flov over det. Men styrmanden på færgen forstod mig godt, for jeg kan huske vi vinkede til hinanden.

Ole og jeg havde på den måde et godt forhold til hinanden. Han syntes jeg var ”umådelig klog”, hvad jeg jo ikke var, og han rystede tit på hovedet over min oprydning- og rengøringstrang, men alligevel ved jeg, at han var lidt stolt over at have en på ”Ella” der ”havde været på skole”. Det ved jeg han engang har fortalt en af de andre på havnen. Mens vi sejlede på Flensborg kunne han også godt komme og spørge om en oversættelse af et eller andet dokument, og det var jeg selvfølgelig glad for. Jeg mindes ikke vi nogen sinde skændtes, og når bare tingene gik som de plejede, var han tilfreds. Når tingene ikke gik helt som ellers, blev han lidt nervøs – jeg kunne mærke det på ham. Vi lå engang i Horsens og skulle hjem, men det var i en af de urolige oktoberstorme, og da vi kom til fjordens udløb, besluttede vi at ligge over i en lillebitte havn lige i udløbet. Det var en heftig storm, og vi måtte ligge underdrejet i tre dage. Ole ringede hjem fra den lokale købmand, og ellers måtte vi simpelthen bare vente. Da gik han uroligt frem og tilbage, eller sad i styrehuset og lukkede ustandseligt døren op til læ for at se, hvordan vejret var – og det var der ingen grund til, for det stormede helt vildt. Han var bare rastløs, og det var vi sådan set begge to, men jeg havde lidt lettere ved at sidde med mine bøger, mens Ole ikke kunne finde ro. Han slappede først af da vinden havde lagt sig så meget, at vi kunne komme af sted. Der var også engang, hvor vi lossede gødning i sække, og pludselig brast tovet i spillet, så en ladning sække faldt ned i lasten. Den ramt ingen, men havnearbejderne var godt nok sure, og sendte bud efter deres tillidsmand eller fagforeningsmand eller hvad han nu var. Han kom og undersøgte spillet og remtrakket og bagefter kritiserede han lastespillet, som i øvrigt også var gammelt og slidt. Og så ville han se forsikringspapirerne, og det passede aldeles ikke Ole. Der var selvfølgelig tegnet forsikring, så det var mere det at en fremmed skulle ”blande sig” Ole ikke brød sig om. Så havde han en af sin ”mumledage”, mens vi reparerede spillet. Den slags bragte ham lidt ud af fatning. Der var én gang hvor han virkelig var alvorlig ophidset, og det var jeg for så vidt også. Jeg var ved at lægge storsejlet sammen, da den øverste bom pludselig faldt ned bare en halv meter ved siden af mig. Jeg gav et hyl fra mig, og Ole kom styrtende ud af styrehuet og spurgte ængsteligt, om jeg var kommet til skade. Det var jeg ikke, jeg var bare forskrækket. Så kiggede Ole fra mig til bommen og tilbage igen, og vi stod lidt begge to og vidste ikke rigtigt hvad vi skulle sige eller gøre. Så sagde han omsider: ”Det kan vist godt vente til i morgen med det sejl”. Så kunne jeg ikke lade være med at le, for der var jo ikke sket noget. Næste dag skiftede vi et par bindinger og gik det hele efter. Uden kommentarer. Jeg var glad for ikke at have brækket arme eller skulder, og Ole var mindst lige så glad for at der ingen ulykke var sket.

Jeg lærte at sætte pris på Ole, fordi han havde en speciel ro over sig, han hvilede i sig selv, og vi kunne småsludre om mange ting når vi var undervejs, og først og fremmest fordi han lod mig i fred med mine tanker og ideer. Vi op byggede et stilfærdigt og godt forhold til hinanden og respekterede hinanden så forskellige som vi nu var.

Men først og fremmest var atmosfæren jo anderledes. Ole havde aldrig travlt, tingene blev taget med ro, og hvad vi ikke nåede i dag, nåede vi nok i morgen. Jeg opdagede hurtigt at Ole helst sejlede i farvande han kendte, og hvor han hele tiden havde landkending. Vi målte ikke sejlruten ud

på et søkort, for Ole kendte stort set ruterne, og kun få gange havde vi overhovedet brug for et søkort. Han kendte faktisk alle bugter og stræder i hele det sydlige Danmark. Når jeg ville følge farvandskostene, sagde han tit, at ”her kan du godt gå indenom – der er vand nok”, og det var der. Vi snød os rundt om utallige bøjer og koste, og det var han åbenbart kendt for i skipperkredse. Min onkel Albert, som også var skipper, fortalte mig at Ole blev kaldt ”Ole-om æ-hjørn” og det passede fint på ham. Vi sneg os rundt om alle hjørner, og når vi kom hjem sydfra vidst han – og efterhånden også jeg – præcis hvor tæt vi kunne gå på Halk Hoved. Det behøvede vi ingen søkort eller bøje til. Den største forandring var tempoet – sammenlignet med Lisel var der ikke samme arbejdspress, og Ole jagede bestemt ikke med mig sådan som kaptajn Andresen gjorde. På Ella passede jeg roret når vi sejlede, og stod ved spillet ved losning og lastning i havn. Ellers havde jeg ”fri” og fandt selv på som sagt at spule dæk eller lignende. Når vejret var godt, lagde vi heller ikke luger over lasten. Ole kiggede på vejret og sagde, at det var vist ikke regn, og så nøjedes vi med at lægge lugerne løst over uden at skalke dem. På Lisel blev lastrummet fejlet efter hver last, men det gjorde vi ikke på Ella, kun når der havde været noget særlig snavset. Somme tider syntes jeg Ole var lidt for sløset. Han ville jo helst sejle korte ture og helst om dagen, men det kunne jo ske, at det blev mørkt inden vi nåede frem. Den første gang vi sejlede om aftenen, satte jeg lanterne op – den røde og grønne – og så spurgte jeg, hvor hæklanteren var, for jeg kunne ikke finde den. Jamen, den plejede ”vi ikke at bruge” lød svaret, og så sejlede vi uden. Det gibbede lidt i mig – dels havde jeg min viden om søfartsregler fra skolen, dels huskede jeg, hvordan vi på Lisel altid pudsede lanternerne, så de var helt rene. ”Ella” og Ole var på alle måder noget for sig.

Og så var der den store forandring at jeg ikke skulle lave mad. Når vi sejlede fra Årøsund havde Ole mad med hjemmefra i en madspand som han selv varmede på vores primus, og frokost og kaffe ordnede vi i fællesskab. Det hændte da at jeg spejlede et æg eller levede en kop kaffe, men det var alt. Når vi var væk flere dage stegte Ole en rødspætte, et par sild eller nogle skiver flæsk, og det højeste jeg nåede i madlavning var evt. at brase et par kartofler. Når vi lå i havn spiste vi tit på det lokale sømandshjem. Jeg ved ikke hvor tit jeg har spist på Sømandshjemmet i Aabenraa de måneder vi sejlede kartofler, men det var mange gange. Hvis vi lå over en søndag, tog Ole gerne hjem og så fik jeg 2 kr. til middagsmad – det kostede det på sømandshjemmet. En sjælden gang købte Ole medisterpølse, men ellers var han ikke nogen stor madkunstner. Vores madlavning og kost var lige så enkel og ukompliceret som alt andet om bor.

Jeg vænnede mig til livet på ”Ella” – og Oles måde at sejle på. Alt gik stilfærdigt og roligt, og her var ingen råben og skælden ud, og der var intet jag om bord. Vi sejlede mest på havne langs østkysten af Sønderjylland og på Fyn, så jeg lærte Lillebælt og Alssund at kende. Hvis vi fik en fragt fra Horsens til Aabenraa, passede det Ole fint, at vi overnattede hjemme i Årøsund, og næste morgen kl. 6 fortsatte vi så turen. Han kom tidligt og bankede i dækket med sine træsko, og så stod jeg op, mens han lavede kaffe. Så tog vi af sted, jeg ved roret, Ole på sin klap med piben i munden, somme tider med småsnak, og somme tider fortalte han om de år under krigen, hvor færgefarten var indstillet. Jeg stod ved roret, Ole sad på bænken og fortalte om krigen, i de år han sejlede med mælkejunger til Assens – og passagerer, selv om ”Ella” slet ikke var beregnet til passagerfart. Jeg tror han tjente mange penge på det i besættelsesårene, og jeg er ret sikker på, at ikke alle afgifterne fra ”passagererne” blev opført i noget regnskab. Jeg fortalte til gengæld om min skolegang og opvækst i Gråsten, og da en del af min mors slægtninge var søfolk, kendte Ole nogle af dem. Han kendte også den styrmand Jørgen fra Lisel, og jeg kan huske jeg nævnte hans store ølforbrug. Det nikkede Ole til, men jeg havde en fornemmelse af at det lå uden for vores samtaleemner.

Vi havde en række fragter med mursten fra Egersund og teglværkerne der. Det var virkelig hårdt arbejde, for stenene blev lastet med håndkraft fire stk. ad gangen – fra manden på kajen til mig på dækket og videre ned til manden i lasten. Et par dage senere skulle stenene så op igen i den næste havn. Min mor havde lavet en slag lædertut til min tommelfingre, men jeg gik hudløs mange gange

efter sådan en lastning. Min onkel Albert (ham med egen båd) sagde at jeg nok skulle ”få taget på det”, men det varede nu længe. Når vi var færdige med at laste sten, og jeg ikke var alt for træt, kunne jeg tage vores robåd og ro til Gråsten og besøge mine forældre og få lidt medynk med mine tommelfingre. Ole deltog ikke i last- og lossearbejde. Han sørgede for mad og nussede rundt, eller måske faldt han lidt i snak med an anden skipper. Og så lavede han krydderfedt. Det var yderst sjældent vi havde smør eller margarine på bordet. Ole elskede krydderfedt og jeg kan endnu i erindringen se ham stå ved primussen og smelte fedtegrever i lange baner.

Alle vore fragter blev ordnet af skibsmægler Clemann i Aabenraa. Ham ringede Ole til og fik at vide, at der var en fragt her eller der. Det hændte at vi måtte ”langvejs” – til Svendborg eller Marstal, men Oles princip var, at der ikke måtte være mere end en dagsrejse, så vi kunne overnatte i havn. Han brød sig ikke om at sejle om natten – jeg tror han havde det bedst med at kunne se land. Et par gange skete det dog at vi sejlede om natten. Bedst husker jeg en tur, hvor vi havde været i Nakskov. Vi var færdige sidst på eftermiddagen, og vejret var stille og fint, så jeg foreslog vi tog af sted med det samme. Ole vidste ikke hvad han ville, men jeg sagde til ham, at ”vi ville få en nat alligevel” – og egentlig ville han også gerne hjemad. Det endte faktisk med at vi tog af sted, og jeg ordnede lanterne osv. og ved titiden gik Ole til køjs og overlod roret til mig. Jeg husker natten ganske tydeligt – en smuk stjerneklar nat uden krusning på havet. Jeg tilbragte natten med at filosofere over tilværelsen, bl.a. mine egne fremtidsdrømme, og jeg tror egentlig det var den nat, jeg bestemte mig for at min fremtid nok lå et andet sted end på søen. Jeg lod Ole sove til kl. fire om morgenen før jeg vækkede ham, og han var helt flov over at jeg havde taget vagten så længe. Det passede Ole fint at vi i sommeren 1946 fik kontrakt på at sejle kartofler fra Aabenraa til – Flensborg til det danske mindretal det næste halve år. Økonomisk var det naturligvis en fin aftale for ham, og det passede fint med at sejle om dagen, overnatte i havn, og hver lørdag tog han rutebilen hjem til Årøsund. Somme tider tog jeg hjem til Gråsten når vi kunne få en aftale med en anden om at se til skibet, men ellers passede jeg ”Ella” imens – og spiste på Sømmandshjemmet. Søndag aften kom Ole tilbage med rent tøj hjemmefra, et glas rødbeder eller en pølse fra Gustes køkken. Om min ”kartoffeltur” har jeg for nogle år siden skrevet en artikel der blev trykt i Sønderjysk Månedsskrift nr. 10-11 2001.

Årøsund

Jeg kendte ikke til Årøsund, da jeg blev hyret til Ella, og jeg fandt ikke byen som noget ophidsende sted. Der var en lille havn, nogle fiskekuttere, et par sejlbåde, et fyrtårn og så færgeløbet, hvor Assens-Årøsundfærgen lagde til. Den eneste erhvervsvirksomhed var Hans Petersens fiskeforretning, og lidt fra havnen lå Hotel Årøsund, der var temmelig forsømt, og så var der købmandsforretningen. Den kom jeg faktisk sjældent i – jeg handlede mest i Aabenraa eller hvor vi nu lå i havn.

Når vi lå over i Årøsund spiste vi middagsmad i Oles hus. Jeg kom præcis til spisetid, spiste min mad og gik igen. Guste var ikke særlig selskabelig, og vi talte ikke sammen under måltidet andet end måske en enkelt bemærkning om vejr eller vind. Jeg syntes hun var uvenlig og temmelig skrap. Skoene blev sat ved døren, maden serveret til klokkeslæt og færdig med det. Vi spiste i køkkenet, og jeg har aldrig været inde i deres stuer. Jeg har heller aldrig været inviteret til eftermiddagskaffe en søndag eller til aftenkaffe. Jeg kan huske et år vi var i Årøsund på min fødselsdag, og efter at vi havde spist, gav Guste mig en papirserviet med et par stykker sandkage, som jeg kunne tage med om bord til min ”aftenkaffe”. Det var hendes måde at markere fødselsdagen på, og det var sikkert velment, men ikke særligt hjerteligt. Jeg følte mig aldrig godt tilpas hos hende, og jeg havde på fornemmelsen at det var Guste der bestemte i huset. Jeg kan i hvert fald ikke forestille mig Ole sige hende imod. Jeg var sådan set også ligeglad, for jeg kom der kun for at spise middagsmad, resten ordnede jeg selv. Hun har sikkert været en dygtig husmor, for der var altid skinnende rent, men

hyggeligt var der ikke. Der var ikke samme tone imellem os som når Ole og jeg sejlede, og vi kunne hygge os med snak om alt muligt. Jeg mindes ikke Guste nogensinde har spurgt til mine forældre eller i det hele taget noget andet. Når jeg tænker tilbage, mindes jeg heller ikke hun kom på havnen eller var om bord på Ella.

Oles familie kendte jeg ikke meget til heller. Hans søn Peter kendte jeg bedst, han kom på havnen og vi kunne falde i snak, og jeg har også besøgt ham en aften engang. Klaus kendte jeg også en smule – han var så vidt jeg kunne forstå lidt af en vildbasse – i hvert fald var han glad for øl. Ellers kendte jeg kun af udseende postmesteren, Hans Petersen og Burmeister, sagde goddag når vi mødtes, men ellers var der ikke nogen omgang med nogen. Selvfølgelig kendte jeg fiskerne på havnen – jeg husker bedst Falle Hansen som jeg husker som lidt af en hidsigprop, men det var måske bare hans væsen. Så var der tolderne og ”havnemesteren”, hvor jeg især husker Mortensen og Hansen. Jeg (og de andre unge) syntes, det var lidt latterligt over den måde de optrådte på, når de var i tjeneste. Alle vidste naturligvis at vi sejlede kartofler på Flensborg, og alle vidste hvor forarmet og ødelagt Tyskland var efter krigen. Alligevel kunne de stille sig op og spørge om der var ”noget at fortolde”, for vi kom jo fra udlandet. Ole mumlede bare, og jeg svarede høfligt som man gjorde over for en embedsmand i funktion, men jeg tror godt de kunne mærke, at jeg indvendig morede mig lidt over dem. De fik da sat deres stempler og bagefter, når de havde lagt kasketten, stod de og diskuterede verdenssituationen med de andre voksne, dvs. fiskerne. Enten stod de henne ved Hans Petersen eller – hvis vejret var godt – ude ved fyret. En lille gruppe voksne som vi unge ikke blandede os med. De havde deres verden, og vi havde vores.

Liv på havnen var der når Assens-færgen kom ind, så stod de fleste og hang ved færgeløbet, kiggede på hvor mange der gik i land, og hvem der skulle med. Fremmede der ventede på færgen var altid genstand for nysgerrighed – især hvis de var i bil, for så skulle den diskuteres og vurderes. Endnu mere liv var der om efteråret, når det var sukkerroetid. Sukkerfabrikken i Assens havde kontrakt med mange landmænd på Haderslevvegnen, og den lille smalsporede ”roebane” blev gjort klar, så vognene med roer kunne køre ned på havnen. Der gik mange tons roer gennem Årøsund dengang, og der var en del arbejdere beskæftiget som kom udefra – i hvert fald ikke nogen vi kendte fra Årøsund. Når det satte ind med regnvejr i roetiden, var området mellem banen og færgen frygtelig mudret. Jord fra roerne, afskårne roeblade forvandlede det hele til et stort søle. Sæsonen var kort og hektisk og gav naturligvis ekstra liv på havnen, og det brød på en eller anden måde den dagligdags ro der ellers var. Det var en anden rytme end den der var ”årøsundsk”.

Fritid

Når vi lå over i forskellige havne var aftenerne min egne. Ole gik gerne en tur langs havnen og så på skibe, en sjælden gang købte han en avis, og han ville gerne høre radio. Han havde en gammel radio i sin kahyt, hvor han hørte presse og vejrudsigt, og han sad tit og hørte noget stilfærdigt musik. Eller han gik på besøg hos en anden skipper han kendte, hvis de lå i samme havn, og det skete ret ofte. Vi småskibe kendte jo hinanden og sejlede stort set på de samme havne med de samme laser – bortset fra vores kartofler. Det skete nogle få gange han havde fået et par snapse hos en bekendt, men det var sjældent – han var faktisk mådeholden, og jeg har aldrig set ham sidde og drikke bajere endsige være fuld. Egentlig var det lidt mærkeligt at vi sad i hver sin ende af den lille skude uden egentlig at være sammen, men sådan var det, og det generede heller ikke mig. Jeg har altid været god til at være alene med mine bøger og mine skriverier – jeg skrev faktisk allerede dengang, mange dybsindige betragtninger der heldigvis er gået i papirkurven for længst. Jeg sad i mit eget lukaf henne foran og tilbragte tiden med at læse og havde egentlig ”travlt” på min egen måde. Jeg læste en masse litteratur, jeg skrev lange breve til Michael og så havde jeg et korrespondancekursus i engelsk. Det betød at der næsten altid fra skibsmægler Clemann kom opgaver, som jeg skulle løse og sende ind til kursuslederen – jeg kan ikke huske hvad skolen hed,

jeg mener det var noget med Nordisk Korrespondancekursus. Det var altså et skriftligt kursus og i øvrigt var det ret dyrt og kostede mig en del porto. Ole spurgte engang, hvad jeg ville lære så ”meget engelsk” for, og det vidste jeg sådan set heller ikke – udover at jeg gerne ville lære mere engelsk. Da det var et korrespondancekursus lærte jeg såmænd meget, bortset fra at jeg jo ikke lærte at tale engelsk, for alt var skriftlige øvelser. Engang imellem gik jeg i biografen, hvis det passede ind en aften, men mest passede jeg mig selv. Jeg kom aldrig på Sømandshjemmene i de havne vi lå i, selv om der tit kom en sømandsmissionær og indbød til gratis kaffe – de var mig for missionske. Måske lyder det som en lidt ensom tilværelse, og der var naturligvis sure dage og aftener, - med regnvejr og kulde – efterårsmånederne var altid sure, men jeg husker også mange gode aftener. Sjøvest er erindringerne fra de lyse sommeraftener i Årøsund, selv om jeg har glemt mange navne. Der var Otto og Albert og Grethe og Gerda, og vi lavede sjov med Meta ved hendes iskiosk. Vi stod der og hang, pjattede og flirtede med hinanden, og Meta gav gerne rabat på en is, hvis det kneb med pengene. Burmeister lavede en kiosk for at konkurrere hende ud – jeg mener Meta kom først med sin. Han havde sådan en rigtig rund is-ske der kunne lave kugler, men Meta brugte bare en spiseske. Så købte vi en is ved Burmeister og sagde så højt at han kunne høre det, at vi fik mere is hos Meta end af kugleskeen, bare for at drille ham. En gang imellem badede vi i havneindløbet – der var dybt vand så vi kunne springe i. Der var en sommer en fyr mere, som jeg ikke husker navn på en meget melankolsk ung mand, og han var vandskræk – i hvert fald ville han ikke springe i vandet, og så var de aftener, hvor vi pilkede torsk. Det var nyt for mig, men det var herligt. Det var først sent på aftenen, for da bed torsken bedst, og vi kunne pilke et par kasser fulde, som vi solgt til Hans Petersen. Det kan ikke have givet ham nogen større forretning, men vi fik lidt penge ud af det – og megen fornøjelse.

Hvis vi havde penge, kunne vi tage en øl på hotellet. Ret meget blev det ikke til, for det var trods alt dyrt, men der var noget stort i at gå ind i skænkestuen og bestille. Værten var en værre hidsigprop, og der var engang, hvor en af drengene havde bestilt en øl og ikke havde penge til at betale med. Så stak Yde (det var det værten hed) ham en knaldende lussing og smed os alle ud. Jeg husker ikke, at vi var til bal på hotellet – det var noget vi så på, men da ingen af os havde nogen pige, var vi ikke med. De sommeraftener var ren pjatteleg for os alle, og jeg tror nok at ”de gamle” betragtede os med megen overbærenhed. Som jeg husker det, var Meta i virkeligheden den eneste voksne vi talte rigtig med, og hende kunne vi godt betro, at vi ikke havde penge eller hvad der nu kunne være. I min erindring var hun den eneste vi havde et mere åbent forhold til. Når efteråret kom, hørte de glade aftener op, og vi krøb i læ i hver vores hule. Vi så ikke så meget il hinanden på den tid af året, og jeg mindes ikke, at de har tilbragt en aften i mit lukaf. Det var et samvær der hørte sommeren til. Jeg tror også de andre ind imellem syntes jeg var lidt underlig med alt mit læseri, så hvad skulle de også hos mig?

I efteråret 1947 havde jeg besluttet at gå i land og begynde at læse til lærer. Jeg har vist glemt at fortælle, at jeg som dreng i skolen havde en lærer der også var spejderfører. Ham udvekslede jeg også breve med – jeg kan godt forstå at Ole, der aldrig skrev et brev, syntes jeg sendte og fik mange breve – og min bekendt var dengang blevet lærer i Haderslev. Ham havde jeg fortalt om mine lærerdrømme, og han foreslog mig at søge optagelse på seminariet der. Vi lagde altid ”Ella” op kort før jul, og sidst på året sagde jeg til Ole, at jeg ikke ville fortsætte næste år, men læse til lærer. Det kommenterede Ole bare med at ”du er også alt for klog til det her”. Til jul fik jeg så mit ”skudsmål” af Ole og glædede mig over, at han skrev jeg havde tjent ham til ”hans fulde tilfredshed”. Jeg husker ikke rigtig om jeg egentlig tog afsked med de andre – jeg besøgte i hvert fald Meta og sagde farvel, men jeg er ikke sikker på at jeg sagde farvel til Guste.

Så forlod jeg Årøsund og dermed søen. Vinteren 1948 begyndte jeg i præparandklassen i Haderslev, blev optaget i 1. klasse sommeren 1948 og tog min lærereksamen i 1952. Jeg sendte Ole et postkort og fortalt at jeg var begyndt på seminariet, men jeg hørte aldrig fra ham, og i de fire år jeg læste i Haderslev var jeg aldrig i Årøsund. Det var en periode jeg havde taget afsked med – og heller aldrig har savnet. Men jeg har mange gange som lærer været glad for, at jeg et par år var ude i en anden tilværelse end den boglige verden, der siden blev min hverdag. Den gav mig oplevelser og livserfaring jeg har haft gavn af bagefter.

Og på grund af min artikel i Sønderjysk Månedsskrift fik jeg kontakt med Margit Christoffersen eller hun med mig med et efterfølgende besøg i Årøsund. Jeg har gennem hende set billeder af Ole og familien, og i en avisartikel om Oles ”mælkesejlads” er der et billede af Ole præcis som jeg husker ham. På grund af alt dette har jeg vandret denne tur af erindringens vej, og selv om mange er glemt og meget er sløret, så alligevel: Ole og ”Ella” glemmer jeg ikke.